

13 Μαΐου 2014

Αναζητώντας τέσσερις μεγάλες αξίες ζωής. (Αρχιεπισκόπου Τιράνων και πάσης Αλβανίας Αναστασίου)

/ [Θεολογία και Ζωή](#) / [Ορθόδοξη πίστη](#)

Image not found or type unknown

Οι λίγες σκέψεις που θα θελα να μοιραθώ μαζί σας έχουν ως αρχικό πλαίσιο ένα στίχο από το ποίημα του Άγγλου Νομπελίστα ποιητή Τομας Έλλιοτ, από το *Choruses from "The Rock"* (Χορικά από τον Βράχο): «Που είναι η σοφία που έχουμε χάσει μέσα στην πληροφόρηση; Η αδιάκοπη καθημερινή πληροφόρηση για ένα πλήθος πραγμάτων, θεωριών, γεγονότων δημιουργεί τον κίνδυνο να γίνουμε τελικά ένα τεράστιο αρχείο από σημαντικά και ασήμαντα πράγματα. Η έξοδος από αυτή την παθητικότητα της συσσωρευμένης πληροφορήσεως απαιτεί συνεχή αξιολόγηση και σύνθεση. Με παρόμοια ταχύτητα αυξάνουν και οι κάθε είδους επιστημονικές γνώσεις, καθώς ζούμε σε μία εποχή στην οποία ο άνθρωπος βυθίζεται σε δύο άπειρα· στο απείρως μικρό της ύλης και στο απείρως μεγάλο των άστρων. Ο κατακλυσμός αυτός από νέες γνώσεις συχνά μας οδηγεί σ' έναν ίλιγγο.

Η ανθρωπότητα ξεκίνησε στον προηγούμενο αιώνα με καύχηση για τα επιτεύγματα της επιστήμης και της τεχνολογίας και με πολλή εμπιστοσύνη στο μέλλον. Ήδη όμως στην αρχή του 21ου αιώνας πορευόμαστε μέσα σ' ένα σύννεφο αβεβαιότητας και ανησυχίας. Η συσσώρευση πληροφοριών και ο όγκος της γνώσεως δεν φθάνουν. Εξακολουθούμε να αναζητούμε μέσα σε όλα αυτά ένα νόημα ζωής, την βαθύτερη ενότητα που συνδέει την ανθρωπότητα, το σύμπαν. Χρειάζεται μια ανάβαση από την απλή πληροφόρηση και τη γνώση στη σοφία, που δίνει στην κρίση μας διορατικότητα, θέα στο όλον, και στην ανθρωπινή συμπεριφορά δημιουργικότητα και επιείκεια. Η σοφία δεν ταυτίζεται με την εξυπνάδα ή την πολυμαθία. Είναι προϊόν μιάς γενικότερης εσωτερικής πνευματικής ωριμότητας, μιάς ευρύτερης συνθέσεως ευφυΐας, εμπειρίας και γνώσεως, διαύγειας πνευματικής και καλωσύνης.

Η σοφία που έχει συσσωρευθεί στους πολιτισμούς διαφόρων λαών παραμένει πολύτιμη κληρονομιά για την ανθρωπότητα. Αλλά υπάρχουν διάφορα επίπεδα σοφίας. Στην Αγία Γραφή τονίζεται η πρωταρχική αξία της. «Μακάριος άνθρωπος ος εύρε σοφίαν ... παν δε τίμιον ουκ άξιον αυτής εστίν». (Παρ. 3:13, 15 πρβλ. 8:11 κ. α.). Παράλληλα κινείται η πίστη ότι πηγή της σοφίας είναι ο Θεός. «Αρχη σοφίας φόβος Κυρίου, σύνεσης δε αγαθή τοις ποιούσιν αυτήν». (Ψαλμ. 110:10 πρβλ. παρ. 9:10). Έτσι στο πρώτο ερώτημα ταιριάζει ένα άλλο συγγενές, που θέτει ο Απόστολος Ιακωβος: «Τις σοφός και επιστήμων εν υμίν; Δείξατα εκ της καλής αναστροφής τα έργα αυτού εν πραότητι σοφίας» (Ιακ. 3:13).

Επισημαίνει την ανάγκη διακρίσεως ανάμεσα σε μια σοφία «επίγεια, ψυχική, δαιμονιώδη», και σε μια άνωθεν κατεσρόμενη σοφία, που έχει ειδικά χαρακτηριστικά: «Η δε άνωθεν σοφία πρώτον μεν αγνή εστίν, έπειτα ειρηνική, επιεικής, ευπειθής μεστή ελέους και καρπών αγαθών, αδιάκριτος και ανυπόκριτος» (3:17). Η σοφία που έχει πηγή της τον Θεο επιμένει και εργάζεται για τη δικαιοσύνη. Με τελικό αποτέλεσμα αυτού του κόπου την ειρήνη. Ειρήνη με τον εαυτό μας, με τούς γύρω μας, με την κτίση ανθρωπότητα γενικά, με την κτίση ολόκληρη. «Καρπός δε της δικαιοσύνης εν ειρήνη σπείρεται τοις ποιούσιν ειρήνην» (3:18).

Στα παραπάνω ερωτήματα που έθεσε ο Έλλιοτ στα Χορικά από τον Βράχο (1934), έδωσε ο ίδιος μια αποκαλυπτική απάντηση ύστερα από 8 χρόνια εντόνων εμπειριών, με ένα του στίχο στα Τεσσερα Κουαρτέτα που δημοσιεύθηκαν το 1942: «Η μόνη σοφία που μπορούμε να ελπίζουμε πως θα αποκτήσουμε είναι η σοφία της ταπείνωσης. Η ταπείνωση δεν έχει τέλος».

Υπέροχη διατύπωση μιας αλήθειας που διαποτίζει τη βιβλική σκέψη και την ορθόδοξη πνευματικότητα και που συνοψίζεται στην προτροπή της Αγίας Γραφής: «Όσω μέγας ει, τοσούτω ταπείνου σεαυτόν, και έναντι Κυρίου ευρήσεις χάριν· ότι μεγάλη η δυναστεία του Κυρίου και υπό των ταπεινών δοξάζεται». (Σοφία Σειράχ 3:18, 20)

Συνεχίζοντας στον ρυθμο της πρώτης δέσμης ερωτημάτων, θα προχωρούσα σ' ένα άλλο κρίσιμο θέμα που απασχολεί κάθε σκεπτόμενο άνθρωπο: Που είναι η ελευθερία που έχουμε χάσει στον φιλελευθερισμό; Που είναι ο φιλελευθερισμός που έχουμε χάσει στην ιδιοτέλεια; Η ελευθερία είναι βαθύς πόθος του κάθε ανθρώπου. Χωρίς αυτή, η ανθρώπινη ύπαρξη χάνει την αξία και τη δυναμική της. Δεν είναι όμως λίγες οι περιπτώσεις όπου διεκδικούμε με πάθος την ελευθερία, όταν πρόκειται για τον εαυτό μας, και αντιστεκόμαστε η αδιαφορούμε για την αντίστοιχη ελευθερία, που είναι δικαίωμα και αναζήτηση άλλων ανθρώπων η άλλων λαών. Η ελευθερία δεν εξαρτάται από την καταγωγή, τη μόρφωση, το χρώμα, τις θρησκευτικές πεποιθήσεις, την πολιτιστική ιδιομορφία.

Συχνά η ελευθερία χάνεται μέσα σε διάφορα ολοκληρωτικά συστήματα. Αλλά και ο φιλελευθερισμός δεν είναι σπάνιο να καταστεί μέσον διεκδικήσεων από ορισμένες κατηγορίες ανθρώπων εις βάρος άλλων, κάποτε και στήριγμα για καταπίεση και παραγκωνισμό σημαντικών αναγκών μεγάλων κοινωνικών στρωμάτων, ενώ δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις όπου χρησιμοποιείται ως εφελτήριο για την υπεράσπιση της αδικίας. Ελευθερία ασφαλώς δεν σημαίνει ασυδοσία, παράβαση των ηθικών κανόνων με πρόσχημα το δικαίωμα του αυτοπροσδιορισμού. Δεν σημαίνει αδιαφορία για τα δικαιώματα των άλλων. Η ελευθερία για να επιβιώσει, χρειάζεται απαραίτητως την υπευθυνότητα. Σε όλα τα επίπεδα, το προσωπικό, το οικογενειακό, το τοπικό, το παγκόσμιο, ελευθερία χωρίς υπευθυνότητα είναι κατ' εξοχήν επικίνδυνη. Αλίμονο στο αυτοκίνητο που δεν έχει σωστό τιμόνι και καλά φρένα. Αλίμονο στην ελευθερία που δεν έχει υπευθυνότητα και αυτοσυγκράτηση.

Περισσότερο όμως από ο,τιδήποτε άλλο, υπονομεύει την υπευθυνότητα και αλλοιώνει τον χαρακτήρα της ελευθερίας η ιδιοτέλεια. Η περιστροφή γύρω από το είδωλο του εαυτού μας με τις ποικίλες μορφές και τα χρώματα που παίρνει, με συνεχή αναζήτηση του ατομικού συμφέροντος, την ατομική ικανοποίηση, την αλαζονεία. Ο πιο αδίστακτος εχθρός της ελευθερίας, ο εγωκεντρισμός, γίνεται πιο ύπουλος όταν κρύβεται στο συλλογικό εγώ ομάδων ή λαών. Αυτό τον πειρασμό και αυτή την ολίσθηση πρέπει ιδιαίτερα να αποφεύγουν ταλαντούχοι άνθρωποι. Το να έχει κανείς ικανότητες, μόρφωση, ευκαιρίες πλουσιοπάροχα από τον Θεο συνήθως σημαίνει ευθύνη.

Η επόμενη παραλλαγή ερωτημάτων: Που είναι η αγάπη, που την έχουμε χάσει στον ερωτισμό; Που είναι ο έρωτας, που τον έχουμε χάσει στο σεξ; Όλοι οι άνθρωποι, σ' όλες τις φάσεις του βίου τους, ιδιαίτερα όμως όσοι διατρέχουν την άνοιξη της ζωής τους, είναι ευαίσθητοι στη δέσμη των αισθημάτων και των προβλημάτων που συνδέονται με την αγάπη. Σε συντριπτικό ποσοστό οι σύγχρονες τέχνες και τα μέσα ενημερώσεως εμπλέκουν αγάπη, έρωτα, αλλά ακόμα και διαστροφές μαζί τους. Ο, τι σχετίζεται με τη διαιώνιση της ζωής είναι ιδιαίτερα ευαίσθητο αλλά και σύνθετο.

Το ξεκίνημα της ανθρώπινης ζωής συνδέεται με μία μορφή αγάπης. Η ανάπτυξη της ζωής απαιτεί ένα κλίμα αγάπης και είναι για το βρέφος πιο πολύτιμο και από το γάλα. Προτού κάνουμε τα πρώτα βήματα στον κόσμο, θέλουμε να θηλάσουμε γάλα και αγάπη. Στα νεανικά χρόνια, νέες δυνάμεις έλξεως και αγάπης, με πρωτόγνωρη δύναμη δονούν την ανθρώπινη ύπαρξη.

Δυστυχώς όμως πολλά ιερά πράγματα απειλούνται από διάφορα συνθήματα και ιδέες που ρυπαίνουν την εποχή μας. Περισσότερο από τη ρύπανση της ατμόσφαιρας, οι σύγχρονες πόλεις μας ταλαιπωρούνται από μια ρύπανση της φαντασίας, που μολύνει τη σκέψη, τα συναισθήματα, τις ροπές, τις πράξεις των πολλών αλλοιώνοντας, κάποτε και διαστρέφοντας τις πιο ανές, τις πιο δυνατές και όμορφες σχέσεις. Ο κυνισμός δηλητηριάζει τον έρωτα, ο εγωκεντρισμός συντρίβει την αγάπη.

Χρειάζεται αντίσταση, αντίσταση ποιότητας. Αλλ' επί πλέον, έμπνευση για την υπέρβαση του τυφλού πάθους, για την καλλιέργεια της αγάπης σε κάθε μορφή των σχέσεων μας. Έμπνευση από πρόσωπα που βίωσαν ευρύτερα την αγάπη, με συνέπεια, με πρωτοτυπία και γενναιότητα. Άσκηση στην καθημερινή πραγματικότητα, για να ζούμε πιο συγκεκριμένα, πιο ουσιαστικά, με μεγαλύτερη εμβέλεια την αγάπη: Μια αγάπη που δεν γνωρίζει σύνορα, που υπερβαίνει οποιοσδήποτε διακρίσεις έθνους, φυλής, χρώματος, μορφώσεως, γνώσεων.

Υπέροχα κείμενα της παγκόσμιας φιλολογίας είναι αφιερωμένα στην αποκάλυψη του κάλλους, της δυνάμεως και της υπερχής της αγάπης. Αλλά χωρίς αμφιβολία, τα πλουσιότερα κοιτάσματα ιδεών, μορφών, κινήτρων, αληθειών, βρίσκονται στην Αγία Γραφή, αρχίζοντας από υπέροχους στίχους της Παλαιάς Διαθήκης και φθάνοντας στο απροσμέτρητο βάθος και ύψος και μήκος και πλάτος της αγάπης, όπως την κήρυξε και την έζησε ο Ιησούς Χριστός. «Μείνατε εν τη αγάπη τη εμή» (Ιω. 15:9). «Αύτη εστίν η εντολή η εμή, ίνα αγαπάτε αλλήλους καθώς ηγάπησα υμάς». Επάνω σ' αυτό το θεμέλιο οικοδομήθηκαν αργότερα τα πολλά υπέροχα κείμενα του αποστόλου Παύλου για την αγάπη, όπως ο ύμνος της αγάπης που έχουμε στην Α' Προς Κορινθίους επιστολή. Και ο ευαγγελιστής και απόστολος Ιωάννης, με τον πιο συνταρακτικό τρόπο, θα δηλώσει: «Ο Θεός αγάπη εστί, και ο μένων εν τη αγάπη εν τω Θεώ μένει και ο Θεός εν αυτώ» (Α' Ιω. 4:16).

Ανεξάρτητα από τον βαθμο πίστewς και σχέσεως που έχει κανείς με τον Ιησού, δεν μπορεί να αμφισβητηθεί ότι Αυτός παραμένει η ολοφώτεινη αποκάλυψη της αγάπης. Και όσο κανείς τον πλησιάζει με το στοχασμό και τη ζωή του, νιώθει την ακτινοβολία της αγάπης Του να επηρεάζει ολόκληρη την ύπαρξή του. Η αναζήτηση της σοφίας, της ελευθερίας και της αγάπης παίρνει την ορθή κατεύθυνσή της με τη ζωντανή πίστη στον Θεο, ο οποίος παραμένει η αρχική και αιώνια πηγή τους. Ακολουθώντας τον ρυθμο του πρώτου στίχου τολμώ να πα στον τέταρτο και τελευταίο: «Που είναι η πίστη που έχουμε χάσει στην αφηρημένη θρησκευτικότητα; Που είναι η γνήσια θρησκευτικότητα που έχουμε χάσει στην τυπολατρία;»

Στούς προηγούμενους αιώνες, συχνά >η πίστη στον Θεο απωθήθηκε στο περιθώριο από τον Δυτικό και τον Ανατολικό Κοσμο. Στις αρχές μάλιστα του εικοστού αιώνας, από χείλη και γραφίδες διανοουμένων διακηρύχθηκε ότι «ο Θεός πέθανε και τον σκοτώσαμε εμείς». Στις αρχές του 21ου αιώνας παρατηρούμε σε πολλά μέρη επιστροφή της πίστewς. Σ' αυτή όμως τη νέα άνθηση του ενδιαφέροντος για το Υπερβατικό, για το Άγιο, για τον Θεο, διαφαίνονται δύο κίνδυνοι:

Πρώτο, η αλλοίωση της θρησκευτικής εμπειρίας με μεταλλαγμένα προϊόντα διαφόρων θρησκευτικών θεωριών ποικίλης προελεύσεως, που προτείνουν μια αόριστη πνευματικότητα. Η θρησκευτική εμπειρία ανοίγει τον ορίζοντά μας στο άπειρο. Όχι όμως για να αφεθούμε σε ένα παθητικό, απροσδιόριστο «κενό» και σε ένα χαώδες διάστημα, στη μοναξιά. Ο δεύτερος κίνδυνος είναι η διαστροφή του θρησκευτικού συναισθήματος και αυτής της πίστewς, με προσανατολισμό την περιφρόνηση των αντιφρονούντων, τη βία και το μίσος.

Τα τελευταία χρόνια επιτείνεται ένα φοβερό κράμα βίας και θρησκευτικών συνθημάτων που ενισχύουν σειρά από τρομοκρατικές ενέργειες. Όσα συντελούνται, κυρίως μετά την 11η Σεπτεμβρίου του 2001, είναι αρκετά γνωστά. Το φαινόμενο είναι πολύ πιο σύνθετο από ο, τι εκ πρώτης όψεως φαίνεται, και απαιτείται βαθύτερη ανάλυση και σοφή κατανόηση. Παλαιότερα, εκατομμύρια ταλαιπωρημένων και στερημένων ανθρώπων συσπειρώθηκαν στο παγκόσμιο κομμουνιστικό κίνημα που μεσουράνησε στον εικοστό αιώνα. Το σύστημα αυτό στηρίχθηκε στα φιλοσοφικά θεμέλια του διαλεκτικού υλισμού και αθεϊσμού, και γνωρίζουμε πως κατέρρευσε. Στον 21ο αιώνα, η απογοήτευση λόγω φτώχειας, η οργη για την αδικία, η απόγνωση θα μπορούσαν να οδηγήσουν λαούς και ευρύτατα λαϊκά στρώματα σε νέες συσπειρώσεις.

Όχι πλέον με αθεϊστικά συνθήματα, αλλά με εκμετάλλευση του θρησκευτικού συναισθήματος, με τη μετάλλαξη και αλλοίωσή του. Εμπρός στο πρόβλημα αυτό θα χρειασθεί να προχωρήσουμε από την απλή πληροφόρηση στην κριτική σκέψη και σοφή αντιμετώπιση. Ο Δυτικός Κοσμος οφείλει να συνειδητοποιήσει ότι η αικία και η φτώχεια στην ανθρωπότητα, για τα οποία ο ίδιος έχει μεγάλο μερίδιο ευθύνης, διευκολύνουν την εκμετάλλευση του θρησκευτικού συναισθήματος. Η θρησκευτικότητα δεν είναι απλώς εν ακοινωνικό επιφαινόμενο. Όπως και η ανθρώπινη νόηση, ανήκει στο DNA του ανθρώπου. Είναι πολύτιμη για την επιβίωση και την πρόοδό του.

Κυρίως, επείγει να ξαναβρούμε τον πυρήνα της πίστεώς μας στον Θεο, η οποία οδήγησε τον χριστιανικό κόσμο στην εκπληκτική δημιουργία σε όλους τούς τομείς. Διότι, ας μην αποσιωπούμε ότι ο πολιτισμός μας έχει συγκεκριμένες ρίζες. Ριζες του -ως είναι γνωστό- είναι η αρχαιοελληνική σκέψη, το ρωμαϊκό δίκαιο και οι χριστιανικές παραδόσεις. Η αλλοιωμένη η διαστρεβλωμένη πίστη, που οδηγεί στη βία και τον τρόμο, θα αντιμετωπισθούν αποτελεσματικά με σοφία, με αληθινό σεβασμό στο δικαίωμα ελευθερίας όλων των ανθρώπων. Και προ παντός με τη ζωντανή χριστιανική πίστη που δεν περιορίζεται στους εξωτερικούς τύπους και τα ευσεβοφανή λόγια. Μια ενεργό πίστη, η οποία στηρίζει τη δικαιοσύνη και την αλληλεγγύη ανάμεσα στους ανθρώπους και τούς λαούς. Μια πίστη συνυφασμένη με την αγάπη και το έλεος του Θεού.

Η χριστιανική πίστη είναι γεμάτη δύναμη και δημιουργικότητα, σύμφωνα με τη διαβεβαίωση του Κυρίου: «Ο πιστεύων εις εμέ, τα έργα α εγώ ποιώ κακείνος ποιήσει, και μείζονα τούτων ποιήσει» (Ιω. 14:12). Πιστη που διατρανώνει τη διαχρονική παρουσία του Αγίου Πνεύματος στη ζωή των πιστών, του «Παρακλήτου», «του Πνεύματος της αληθείας» (14:16-17). Πιστη που θερμαίνει την ψυχή με την α.ίσθηση της συνεχούς παρουσίας του Χριστού και της αμοιβαιότητας της αγάπης. Δεν μπορείς να πιστεείς αληθινά, αν δεν αγαπάς «Κυριον τον Θεόν σου εξ όλης της καρδιάς σου και εξ όλης της ψυχής σου και εξ όλης της διανοίας σου και εξ όλης της ισχύος σου». Και στη συνέχεια, ως άμεση συνέπεια, «τον πλησίαον σου ως σεαυτόν» (Μαρκ. 12:30-31).

Η αληθινή πίστη στον Θεο είναι ουσιαστικά η προσωπική σχέση εμπιστοσύνης με Αυτόν που είναι η Αγάπη.

Αντι επιλόγου - Το δίλημμα.

Θα μου επιτρέψεται να τελειώσω με μια συγκεκριμένη Ιστορία. Θυμούμαι κάποιο νέο ιερωμένο, πριν από τέσσερις δεκαετίες, στη νήσο Πατμο, σε ώρα παρατεταμένης περισυλλογής. Αντιμετώπιζε ένα δίλημμα: Να μείνει στην όμορφη ευρωπαϊκή χώρα του, μέσα στο περιβάλλον που τον αγαπούσε και που το αγάπησε, η να αναχωρήσει για μια δύσκολη αποστολή στην Αφρική, για να βοηθήσει μια από τις πιο αδικημένες ανθρώπινες κοινότητες. Ατενίζοντας τον ορίζοντα του ανοικτού πελάγους από το ασκητήριο όπου είχε αποσυρθεί, ζητούσε μέσα του μια ικανοποιητική απάντηση σ' αυτό το δίλημμα.

Η απάντηση ήρθε τελικά με ένα κρίσιμο ερώτημα: «Σου φθάνει ο Θεός; Πιστεύεις πραγματικά; Τότε πήγαινε. Δεν σου φθάνει; Τότε κάθισε εκεί που είσαι». Και ένα εόμενο ερώτημα έκανε το πρώτο πιο ισχυρο: «Αν όμως δεν σου φθάνει ο Θεός, σε ποιόν ακριβώς Θεο πιστεύεις;». Ακολούθησε μια ήρεμη απόφαση για μια τέτοια πορεία σε δύσκολους δρόμους, σε περιοχές που είχαν ταλαιπωρηθεί από τη φτώχεια η την αθεία. Σε ώρες σκληρές, που έφθαναν στα όρια της κάμψεως η του θανάτου, βασική παρηγοριά ήταν η εγγύηση του αναστάντος Χριστού: «Και ιδού εγώ μεθ' υμών ειμί πάσας τας ημέρας έως της συντελείας του αιώνος» (Ματθ. 28:20)· και η βεβαιότητα του ψαλμωδού: «Εαν γαρ και πορευθώ εν μέσσω σκίας θανάτου, ου φοβηθήσομαι κακά, ότι συ μετ' εμού ει» (Ψαλμ. 22:4).

Ο ιερωμένος αυτός, ύστερα από πορεία 43 χρόνων σε διάφορα μονοπάτια της οικουμένης έχει την τιμή να απευθύνεται αυτή την ώρα σ' εσάς αγαπητοί μου, θέλει με όλη του την ψυχή να ευχηθεί: Η συνέχεια της ζωής όλων σας να είναι μια συνεχής ανάβαση, από την απλή πληροφόρηση στη συστηματική γνώση· από τη γνώση στη σοφία «την άνωθεν κατερχομένη». Μια αδιάκοπη ανάβαση από την ιδιοτέλεια στην αληθινή ελευθερία. Από ανεύθυνες ερωτοτροπίες, στον γνήσιο και ευλογημένο από τον Θεο έρωτα, λκαι κυρίως στην ουσιαστική βίωση της χριστιανικής αγάπης. Ένα τελικό άλμα, από τη μηχανική συμμετοχή σε παραδοσιακές τελετές η από μια φαρισαϊκού τύπου θρησκευτικότητα, προς τη ζωντανή πίστη στον Θεο, όπου το Άγιο Πνεύμα δεσπόζει και σφραγίζει τη ζωή μας με το φως, τις ενέργειες, τη δύναμή Του. Μια πίστη η οποία ανοίγει την ύπαρξή μας στο άπειρο, με συντροφιά την παρουσία Αυτού που είναι Αγάπη.

Σας το εύχομαι με όλη μου την καρδιά.

Αρχιεπίσκοπος Τιράνων και πάσης Αλβανίας

† Αναστάσιος

Πηγή: fdathanasiou.wordpress.com